

A továbbiakban szerző vizsgálat tárgyává teszi az elnyomás kérdését (a), az elitek szerepét (b), a támogató csoportokat és pártokat (c), végül megállapítja, hogy a PLS modell csak részleges magyarázatot tud adni arra, hogy a poszt-etnikai mozgalmak miért gyakoribbak a Föderációban, mint a SZ. K-ban. Ugyanis a centralizált államban a korlátozott lehetőségek az aktivitásra ugyanúgy vonatkoznak a nem poszt-etnikai alapon működő mozgalmakra is, hiszen a pártok, szakszervezetek, és az egyéb vallási, társadalmi csoportok is leginkább etnikai alapon szerveződnek, még a nyitottabb Föderációban is.

Az elnyomásról szólva a szerző nem tudja felmérni, hogy van-e különbség a két entitásban, az újságírókat mindkettőben zaklatják, a civil társadalmi aktivistákat és a független elemzőket állandóan fenyegetik. A (boszniai) Helsinki Emberjogi Bizottság 2008-as jelentésében az áll, hogy mindkét helyen kevés tisztelet érvényesül az emberi jogok és a szabadságjogok iránt. Az aktivistákkal folytatott interjúk adatai azonban azt mutatják, hogy az elnyomás mértéke a SZ.K.-ban nagyobb mértékű, ami a központosítottabb berendezkedésnek tulajdonítható.

A Föderáció oldali aktivisták arról számoltak be, hogy a Sz. K-ban a szerb nacionalisták és a szerb ortodox egyház részéről állandó fenyegetések érték őket (pl. Daniel Senkics-NVO Front), és ez a tény nagyon megerősítette a másik entitásban való mobilizálást és szerveződést.

Az elitek szerepéről szólva a szerző megállapítja, hogy a politikai pártok mindkét entitásban etnikai alapon szerveződnek, a pártelitek etnikai elitek is egyben. Ez a helyzet kevés teret enged a poszt-etnikai alapú szerveződéseknek.

A munkás egyesülések ereje Boszniában nagyon gyenge. AZ ILO nyomás gyakorlása ellenére a helyi hatóságok a mai napig sikeresen akadályozták meg az etnikai határokon túllépő Bosznia-Hercegovina Szakszervezeti Konföderációjának megalakulását. Bár a törvényhozás elvben biztosítja az egyesülés szabadságát, a diszkrimináció elleni védelmet, a valóságban ezekből vajmi kevés valósul meg.

Kevés esélye van annak, hogy az egyházak támogassák a poszt-etnikai törekvéseket. Mivel a nyelvi, kulturális különbségek nem voltak nagyok, a vallási különbözőség jelentette és jelenti az igazi választóvonalat, az egyházi vallási vezetők a mai napig táplálják a konfliktusokat. A háborúban a szerb püspökök megáldották a szerb fegyvereket, de muzulmán oldalon hasonló volt a magatartás. Ebből következik, hogy a vallás a közélet és a politikai élet meghatározó tényezője mindkét entitásban.

Ezt követően a cikk szerzője elemzi a politikai pártok és azok vezetőinek szerepét. Megállapítható, hogy az etnikai alapú pártok nem támogatják a poszt-etnikai modell érvényesülését.

A cikkíró a továbbiakban kifejti, hogy a SZ. K. nemzetiesítő alakulat, ami magát szereti nemzetállamként meghatározni, és ambicionálja, hogy valódi állammá váljon. A Föderáció viszont két nacionalizmus egymás mellett élésére épül, valamivel nyitottabb.

Az élet minden területén, így a kultúra minden területén a SZ.K-ban érvényesül és érvényesítik a szerb szupremációt, mindenhol a szerb kultúrát propagálják, a nemzeti szimbólumok használata nagyon hangsúlyos.

Összefoglalva megállapítható, hogy az adott körülmények között a poszt-etnikai modell csak nagyon korlátozott mértékben érvényesülhet.

Juhász G. Ákos

A görög válság negatív hatása a balkáni szomszédságra

Altmann, Franz-Lothar: Die Auswirkungen der Griechenlandkrise auf die Nachbarstaaten. = Südosteuropa Mitteilungen, 52. Jg. 2012. 1. no. 21-28. p.

Görögország elhúzódó, legutóbb már az euro-zóna stabilitásának kérdését felvető pénzügyi és adósságválsága tovább nehezíti a maga átfogó kríziséből épp csak kifelé haladó Európa egyenesbe jutását. Ugyanakkor amúgy is érzékenyebb pontokon közvetlenül érinti északi szomszédságát: a stabilizáció göröngyös útját járó nyugat-balkáni, posztjugoszláv és albán övezetet, de az EU keleti bővítési körébe bevont Bulgáriát vagy Romániát is. A régióban 2010-től egyszer már begyűrűzött az össz-nyugati, valamint egyedileg az olasz válság – a GDP-növekedés szerény, átlag 1% körüli stagnálásával. Ezt főként a külföldi munkavégzésből származó euro-hazatalások visszaesésével, továbbá a domináns külföldi bankhitelek visszafogásával magyarították. Ám még jelentékenyebb veszteségekkel járt a válság folyamányaként a Görögország irányában (legmagasabb szinten bolgár részről) kialakult export-lehetőségek beszűkülése vagy a görög befektetési dinamika (Albánia, Makedónia, Montenegro) elapadása.

Visszafordíthatatlan folyamatok még nem indultak, de legalább is agályos a görög hátterű, jelentős nagyságrendű banki szolgáltatások túlélése. Adott felmérés szerint 2007-ben a diktatúrák alól szabadult balkáni államok hitelnyújtásra kész bankszektorának meghökkentően magas hányada tartozott külföldi érdekeltségi körbe (Albánia: 94, Románia: 87, Makedónia: 86, Bulgária: 82, Montenegro: 78, Szerbia: 75%), és ismeretes, hogy a számok mögött osztrák bankok mellett ma főként görög pénzintézetek állnak. A térségben hét görög nagybank 19 fiiláléja van jelen, közel kétezer

fiókkal és mintegy 23,5 ezer alkalmazottal. Az EU-integrációs programok pénzügyi háttérét biztosító szolgáltatásaik kiválthatók lehetnek ugyan más úton, de pótolhatatlan veszteséggel járna a napi lakossági vagy vállalkozói kölcsönök esetleges kiesése. A pénzügyi-gazdasági kapcsolatok gyengülése bizonyára még nem jutott el a mélypontra, de a trend aggasztó. A bolgár irányban a görög kényszermegszorítások hirtelenjében ugyan akár pozitív „szaldót” is mutatnak: vállalkozások legújabbán ezrével lépnek át a határon a kedvezőbb adózás lehetőségéért; egyes bankok is bolgár oldalon nyitnak fiókot odahaza már aggódó betéteseik számára. Groteszk fordulat a hatás-ellenhatás logikájának menetében: a bolgárok épp kezdenek belefeledkezni a váratlan euro-közelség eufóriájába, amikor szomszédja, egyenesen a zónából, majdhogy nem temetni készül a közös devizát. A fura görög-bolgár közjátékkal egy időben viszont albán vendégmunkások száz-ezreit fenyegeti a görögországi munkalehetőség megszűnése.

A kettő nincs egyenes összefüggésben egymással, de a görög válság és a válságkezelés esetenként a kétoldalú politikai kapcsolatokat is beárnyékolja. Görög részről a belpolitikai nyugtalanság, az instabil kormányzás viszonyai között vagy valódi felelős illetékes hiányában bizonyos, egyszer végre már könnyebben kezelt kérdésekben újrakeményednek az álláspontok, mint a „makedón” névadás jog-vitáját, a görög-albán tengeri határ-vitát vagy a koszovói szuverenitás elismerését illető témákban. A görög válság nagyobb sugarú körben azonban egészében fékezi balkáni környezete felzárkózási dinamikáját, és bizonytalanítja el, még bármiféle felzárkóztatás előtt, EU-integrációs perspektíváját.

Komáromi Sándor

SZEMLE

Nemzeti és nemzetiségi irodalmak

Romániai német irodalmi életrajzok: Wolf von Aichelburg (1912–1994)

Mühlroth, Herbert-Werner: „Über ruhigem Grund durchsichtig Leben”. 100 Jahre seit der Geburt des Dichters, Malers und Komponisten Wolf von Aichelburg. = Spiegelungen. 7. Jg. 2012. 1. no. 30-34. p.

Motzan, Peter: Als man noch lange Briefe schrieb: Zeugnisse aus einer fernen Zeit. = Uott. 35-38.

Az osztrák (karintiai) főnemességből származó („bároi” rangot örökölt), pólai születésű, majd Nagyszebenben nevelkedett Aichelburg alkotópályája a Trianon utáni romániai német irodalom, a korabeli művészeti élet szerves részévé vált. (Nem áll rendelkezésre publikus adat a család Erdélybe költözéséről.) Tehetsége több ágon, az irodalom mellett a festészet és a zene területén is kibontakozott. A szebeni Bruckenthal-Gimnáziumban, majd az 1930-as években a kolozsvári, a dijoni, valamint a berlini egyetemen tanult, miközben a brassói *Klingsor* lapjain és másutt költőként bemutatkozott. A második világháború kezdetén besorozták a román királyi hadseregbe, 1941/44 között azonban fodítóként a Propagandaminisztérium sajtóirodáján dolgozott, és a Bukarestben élő német írók, költők népes táborához tartozott.

A háború után Szebenbe visszatért Aichelburg az akkor formálódó, román bázisú szebeni írókörhöz (L. Blaga, S. A. Doinaş, I. Negoitescu) kapcsolódva írásainak élt, de a festészetrel is megpróbálkozott. A kibontakozás éveit hirtelen értek véget 1948-ban, amikor tiltott határátlépés kísérlete miatt börtönbe, illetve a Duna-deltába került. Az ez időben született versek később váltak ismertté mint kordokumentumok. Szabadulása után néhány évvel az 1959-es hírhedt szebeni íróperben szabtak ki rá újabb börtönéveket, „bűnös társadalomellenes lázítás” okán. Innen a 60-as évek derekán szabadulva irodalom- és zenekritikákból, költői fordításból tartotta fent magát, de verseiből is közölhett, és helyben vagy Bukarestben időnként előadták zenei szerzeményeit. Emellett hébe-hóba utazhatott. Ezzel összefüggésben a titkosszolgálat újra zaklatni kezdte, 1976-ban kitelepülési engedélyért folyamodott, végre 1981-ben el is hagyhatta Romániát. A bresgaui Freiburgban letelepedve – előtte már-már derékba tört – pályáján és életútján elhatározóan új szakasz nyílhatott. Képei, zeneművei kiállí-